

ספר ששי

1. אַרְיִסְטוֹטֶלֶס מֵת אִפּוּא בְּאֹפֶן כּוֹה אַחַר שֶׁהִמְרִיד אֶת יוֹנִיָּה, וְהִסְטִיאִיוֹס, טִירְנוֹס שֶׁל מִלִּיטוֹס, שׁוֹלַח מֵאֵת דְּרִיוֹשׁ וּבֵא לְסַרְדִּים. בְּהִגִּיעוֹ מִשׁוֹשָׁן, שָׁאֵלְהוּ אֲרִטְפְּרִנִּיס, הִפְחָה בְּסַרְדִּים, מֵאִיזוֹ סִבָּה פִּשְׁעוֹ לְדַעְתוֹ, הַיּוֹנִים. הֵלֵךְ אָמַר שֶׁאִינוֹ יוֹדֵעַ, מִתְּפִלָּא הוּא עַל מַה שֶׁקָּרָה, וְעָשָׂה עִצְמוֹ כְּאִילוֹ אִינוֹ יוֹדֵעַ מְכַל הַמַּעֲשִׂים שֶׁנַּעֲשׂוּ. כְּאִשֶׁר רָאָה אוֹתוֹ אֲרִטְפְּרִנִּיס מִתְּחַפֵּשׂ, בְּדַעְתוֹ הֵיטֵב אֶת דְּבַר הַמְּרִידָה, אָמַר: „הִיסְטִיאִיוֹס, הַעֲנִין בְּאֵמֶת כִּכֵּה הוּא: אֲמַנֵּם אֶת הַנַּעַל הַזֹּאת תִּפְרַת אֶתָּה, אֲבָל אֲרִיסְטוֹטֶלֶס נַעַל אוֹתָהּ.”

2. אֲרִטְפְּרִנִּיס דְּבַר אִפּוּא כֵךְ בְּנוֹגֵעַ לְמְרִידָה, וְהִיסְטִיאִיוֹס, בְּפִחְדוֹ פֶּן יוֹדֵעַ אֲרִטְפְּרִנִּיס, בְּרַח, אֶךְ יֵרֵד הַלֵּילָה, אֵל הַיָּם, וְכַחֵשׁ בְּמֶלֶךְ דְּרִיוֹשׁ, אִשֶׁר הִבְטִיחַ לוֹ לִכְבוֹשׁ אֶת סַרְדוֹ, הָאִי גְדוֹל בְּיוֹתֵר, וְעַתָּה קִבֵּל עַל עִצְמוֹ לְעִמּוּד בְּרֹאשׁ מַלְחַמַת הַיּוֹנִים נֶגַד דְּרִיוֹשׁ. כְּאִשֶׁר עֵבֵר לְחִיוֹס נִתְּפַשׂ מֵאֵת הַתְּקִיָּים שֶׁהֵאֲשִׁימוּהוּ שֶׁהוּא בֵּא בְּמִצּוֹת דְּרִיוֹשׁ לְעוֹרֵר מֵהוֹמוֹת, אֲבָל כְּאִשֶׁר שִׁמְעוּ אֶת כֹּל הַעֲנִין, שֶׁהוּא אוֹיֵב הַמֶּלֶךְ, נִתְּנוּ לוֹ לִלְכֹת.

3. וְהֵנָּה פֶּה נִשְׁאֵל הִיסְטִיאִיוֹס מֵאֵת הַיּוֹנִים, מֵאִיזוֹ סִבָּה הָאִיץ כֹּל כֵךְ בְּאֲרִיסְטוֹטֶלֶס לְמַרְוֹד בְּמֶלֶךְ וְהִבִּיא אֶסוֹן גְּדוֹל כּוֹה עַל הַיּוֹנִים. אֶת הַסִּבָּה הָאֵמֶתִית לֹא גִלָּה לָהֶם כֻּלָּל, כִּי אִם אָמַר לָהֶם, שֶׁהִיָּה בְּדַעְתֵּי הַמֶּלֶךְ דְּרִיוֹשׁ לְהַגְלוֹת אֶת הַפְּנִיקִים וְלְהוֹשִׁיבֵם בְּיוֹנִיָּה, וְאֵת הַיּוֹנִים בְּפִנִּיקִיָּה¹, וְלִסְבֹּת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִתֵּן אֶת הַפְּקוּדָה. וְאִף כִּי הַמֶּלֶךְ לֹא חָשַׁב כֻּלָּל אֶת הַדְּבַר הַזֶּה, הִפִּיל פֶּחַד עַל הַיּוֹנִים.

4. אַחַר כֵךְ עָשָׂה הִיסְטִיאִיוֹס אֶת הַרְמִיפּוֹס אִישׁ אֲטֶרְגֶּנְאֶבֶס², מֵלֶאךְ אֵל הַפְּרָסִים אִשֶׁר בְּסַרְדִּים וְשִׁלַּח סְפָרִים, כְּאִילוֹ שׁוֹחַחוּ אוֹתוֹ מִכְּבֵר בְּדַבַּר מְרִידָה. הַרְמִיפּוֹס לֹא מָסַר בְּיַדֵּי אֱלֹהֵי שִׁנְשִׁלַּח אֲלֵיהֶם, כִּי אִם הִבִּיא אֶת הַסְּפָרִים וּמָסַר אוֹתָם בְּיַדֵּי אֲרִטְפְּרִנִּיס. כְּאִשֶׁר נֹודַע לוֹ כֹּל מַה שֶׁמִּתְּרַחֵשׁ צוּה לְהַרְמִיפּוֹס לְמָסוֹר אֶת הַסְּפָרִים מֵאֵת הִיסְטִיאִיוֹס לְאֵלֶּה שֶׁבְּשִׁבְלֵם הִבִּיא אוֹתָם וְאֵת הַתְּשׁוּבוֹת הַנִּשְׁלַחֹת מֵאֵת הַפְּרָסִים אֵל הִיסְטִיאִיוֹס לְמָסוֹר לוֹ. כְּשֶׁנַּעֲשָׂה הַכֹּל גְּלוּי, הִרְגוּ אֲרִטְפְּרִנִּיס שֵׁם רַבִּים מֵהַפְּרָסִים.

1 העֲבֵרַת עַמִּים שְׁאִין לְסִמּוֹךְ עֲלֵיהֶם מֵאַרְץ לְאַרְץ הִיָּה דְּבַר מִצְוֵי אֲצֵל מַלְכֵי אֲשׁוּר וּבְכַל וְאַחֲרָי כֵן אֲצֵל מַלְכֵי פָּרַס, כְּמוֹ הַעֲבֵרַת עֲשֵׂרֶת הַשְּׁבֻטִים וְעַם יִהוּדָה עַל יַדֵּי מַלְכֵי אֲשׁוּר וּבְכַל הַבְּרָקִים (IV 204), הַפִּיאֹנִים (V 14), הָאַרְטֵרִיִּים (VI 119) עַל יַדֵּי מֶלֶךְ פָּרַס. לִכֵּן הָאֵמִינוּ הַמִּילִיטִים לְדַבְּרֵיוֹ אִף כִּי לֹא הִיָּה לָהֶם שׁוֹחַר.

5. והנה בסרדיס קמה מהומה ואת היסטיאיוס, שנכזב מתוחלתו זו, הוליכו החיים על פי בקשתו עצמו למיליטוס. אבל המיליטים אשר שמחו שנפטרו כבר מאריסטגורס, לא היה ברצונם כלל לקבל לתוך ארצם טירנוס אחר, יען כי טעמו מהחופש. ולכן, כאשר בא הלילה, נסה היסטיאיוס לחזור בחזקת יד לתוך מיליטוס, אבל נפצע בשוקו על ידי איש מהמיליטים. וכאיש שהגלה מארצו בא בחזרה לחיוס ומשם, יען לא יכול לפתות את הַחַיִּים שיתנו לו אניות, עבר למיטיליני ופתה את הַלְסִפְיִים שיתנו לו אניות. הם הושיבו אנשים בשמונה אניות משוט והפליגו יחד עם היסטיאיוס לביזנטיון, פה ארבו לאניות הבאות מים השחור ולקחו אותן, זולת אלה מהן אשר אמרו שהן נכונות לשמוע בקול היסטיאיוס.

6. היסטיאיוס והמִיטִילִינִים עשו אפוא את המעשים האלה, אבל על מיליטוס עצמה הלך והתקרב צי אדיר וחיל רגלים כבד. כי אספו מצביאי הפרסים את צבאותיהם ועשו מהם מחנה אחד ועלו על מיליטוס ולא נתנו דעתם כל כך על העירות האחרות. בצי היו הפניקים הזרזים מאד; יחד עמהם יצאו למלחמה גם קֶפְרִיִּים שנכנעו לפני זמן קצר¹ וקיליקים ומצרים.

7. אלה יצאו אפוא למלחמה על מיליטוס ושאר יוניה, והיונים בשמעם זאת, שלחו מעריהם בא־כַח לִפְנֵי־נִיזֶן². כאשר באו אל המקום הזה והתיעצו, החליטו שלא לאסוף צבא ביבשה נגד הפרסים, כי אם המיליטים בעצמם יגינו על חומותיהם, אבל יש להושיב אנשים בצי מבלי להשאיר אף אניה אחת, ואחרי שיכניסו בהן את האנשים עליהם להתאסף מהר על יד לְדֵי ולהלחם בים בעד מיליטוס. לְדֵי הוא אי מצער הנמצא על יד עיר המיליטים³.

8. והנה באו אחר כך היונים⁴ באניותיהם מלאות אנשים, יחד אתם מהא־י אולים אלה היושבים בלְסֶבּוּס. הם העמידו עצמם במערכה באופן זה: באגף המזרחי עמדו המיליטים עצמם, שהביאו שמונים אניות, על ידם הפְּרִיִּינִים בשתים עשרה אניות והמִיטִיִּים בשלש אניות; על יד המיסיים עמדו הַטִּיִּים בשבע עשרה אניות, על יד הטיים תִּיִּים במאה אניות. אחריהם עמדו הַאֲרְתִּיִּים וְהַפּוֹקִיִּים. הַאֲרְתִּיִּים העמידו שמונה אניות והפּוֹקִיִּים שלש; על יד הפּוֹקִיִּים עמדו הַלְסִפְיִים בשבעים אניות. בקצה המערכה עמדו באגף המערבי הסְמִיִּים

1 ראה V 116.

2 הַפְּנִיזֶן הוא חבל קדוש בִּמְקַלִּי, המשתרע לצד צפון, ונבחר מאת היונים יחדו לִפְנֵי־נִיזֶן מִקְלָקִי (I 148). פה היתה מועצת בעלי ברית יוניה והשתתפו בה באי כח שתיים עשרה ערי יוניה. ראה גם I 141-144.

3 היום מחוברי אי זה עם היבשת על ידי האדמה שנגרפה מאת הנהר מיאנדרוס.

4 בדבר הערים והאיים שהיו מאוחדים בברית היוני ראה I 142.

בששים אניות. מספר כל האניות האלה היה שלש מאות וחמשים וששל
אניות משוט.

9. אלה אפוא היו של היונים, אבל מספר האניות של הברברים היה
שש מאות. כאשר הגיעו גם אלה אל ארץ המיליטים וצבא היבשה היה כולו
שם, חרדו שרי צבא הפרסים כשמעם את המון האניות של היונים, פן לא יעלה
בידם להתגבר עליהן ואם כן לא יוכלו לכבוש את מיליטוס, כי לא יהיו חזקים
בים וגם יהיו בסכנה לקבל את עונשם מאת דריווש. הם חשבו בדעתם על זה
ויאספו את טירני היונים שמוגרו מאת אריסטגורס המיליטי מממשלתם וברחו
אל המדים והיו אז בצבא שעלה על מיליטוס. את האנשים האלה שהיו נוכחים
שם אספו ודברו אליהם את הדברים האלה: „אנשים יונים, עתה יראה כל אחד
מכם את עצמו עושה טובה לבית המלך. כל אחד מכם ינסה להפריד את אזרחיו
מעל שאר חיל הברית; דברו על לבם והבטיחו להם שלא ישאו שום עון בגלל
המרידה ושלא נשרף לא את מקדשיהם ולא את בתיהם, ועולם לא יהיה כבד
ממה שהיה קודם לכן. אבל אם לא יעשו זאת ובוחרים רק בקרב, אמרו אליהם
את הדברים האלה ואימו עליהם במה שיקרה אוחם באמת, שאם יוכו בקרב,
נמכר אותם לעבדים ואת בניהם נעשה לסריסים¹ ושאת בנותיהם נוליך
לבִּקְטָרָה² ואת ארצם נתן לאחרים.”

10. הם דברו אפוא את הדברים האלה, את טירני היונים שלחו לילה
איש איש לעירו שיודיעו. היונים, שגם אליהם הגיעה השמועה הזאת, נשאר
חזקים ולא נתנו עצמם לבגוד וגם חשב כל אחד שרק לו לבדו הודיעו הפרסים
את הדברים האלה.

11. זה קרה מיד אחרי בואם של הפרסים למיליטוס, אחר כך, אחרי
שהתאספו היונים על יד לִדְיָה, היו להם אספות; בהן דברו אליהם אנשים שונים
וביניהם גם דִּיֹנְיִסְיוֹס, מצביא הפְּנִיקִיִּים ואמר להם את הדברים האלה: „ענינינו
עומדים על חודה של תער³, אנשים יונים, או נהיה חפשים או עבדים, כעבדים
הללו שברחו. ועתה אם אתם רוצים לקבל עליכם לשאת עמל, תחיינה לכם לפי
שעה יגיעות, אחר כך יהיה בידיכם להתגבר על אויביכם ולהיות חפשים. אבל
אם אתם מתמכרים עצמכם לחיי תפנוקים ולאי סדרים, אין לי שום תקוה

1 כך היה דרכם של הפרסים למרס ילדים שבנים מהאויב בשביל בתי הנשים שלהם. השוה
מלכים ב', כ' יח: „ומבנין אשר יצאו ממך אשר תוליד יוקחו והיו סריסים בחיכל מלך בבלי.”

2 ארץ בקטריה בקצוי ארץ מרס.

3 הבטוי לקוח מההמרוסו, איליאס X 173: „עתה עומדים הדברים על חורו של תער
לכולם: אם אבדן מחפיר או חיים נכבדו לחיל החיים.” בטוי דומה לזה נמצא ירושלי ברכות א' א':
„אמר רבי תנחומא לטיטה של דם שהיא נתונה על גבי חודה של סייף.”

בשבילכם שלא תתנו למלך את הדין בעד המרד. לכן שמעו בקולי ובטחו בי, ואני מבטיח לכם, רק אם האלים לא יתערבו¹, או שהאויבים לא ילחמו או שאם ילחמו, יוכו מאד".

12. כאשר שמעו היונים את הדברים האלה נכנעו לדיוניסיוס. הוא הוליך מדי פעם בפעם את האניות בשורה ארוכה, כדי שהשיטים יתאמנו להבקיע בין האניות² ואמן את חילי האניות בנשק ואת שארית היום עגן את האניות וכך גרם ליונים עמל במשך כל היום. שבעה ימים שמעו לקולו ועשו מה שנצטוו. אולם ביום שאחריהם דברו היונים איש לרעהו, כי לא היו מסוגלים לעמל כזה ונפרך גופם מהתלאות והשמש: „נגד מי מהאלים חטאנו שבא עלינו כזאת? איזו סכלים אנחנו ויצאנו מדעתנו שמסרנו עצמנו בידי איש מתאמר מפוקיה. שהביא רק שלש אניות. האיש הזה מעת שקבל אותנו, מענה אותנו בענויים כבדים מנשוא, ורבים מאתנו כבר נפלו למשכב ורבים בודאי עוד יפלו. במקום רעות כאלה טוב בשבילנו לסבול אחרות ולו גם לשאת את העבדות העומדת לבוא מה שתהיה, מאשר לכרוע תחת זאת. הבה, מעתה לא נשמע לוי. את הדברים האלה דברו ומיד לא רצה איש לשמוע בקולו, כי אם כאילו הם ביבשת, הטו אוהלים באי ונחו בצל ולא חפצו לרדת לתוך האניות ולא לאמן את ידיהם.

13. מצביאי הסמיים, בהרגישם במעשי היונים האלה, קבלו עתה את דברי איאקס בן סילוֹסון³, אשר שלח להם עוד לפני זה במצות הפרסים, בדרשו מהם שיעזבו את ברית היונים; הסמיים ראו את המבוכה הגדולה שישנה אצל היונים, יחד עם זה נראה להם לא־אפשר להתגבר על צי המלך, יען ידוע ידעו, כי גם אם יתגברו על הצי הזה, יבוא אחר נגדם גדול פי חמשה; לכן השתמשו בתואנה אך ראו את היונים שאינם רוצים להיות זריוס, ובקשו תועלת לעצמם להציל את מקדשיהם ואת בתיהם. איאקס זה, שאת דבריו קבלו, היה בן סילוֹסון בן איאקס והיה טירנוס בסמוס ונלקחה ממנו ממשלתו על ידי אריסטגורס ממיליטוס, כמו גם מהטירנים האחרים שביוגיה.

14. אז, כאשר התקרבו הפניקים באניותיהם, הוליכו נגדם היונים גם הם את האניות בשורה ארוכה. וכאשר קרבו אלה אל אלה ונלחמו אלה באלה, מעתה אינני יכול לכתוב בדיוק, מי מהיונים היו אנשים רעים או טובים במלחמת־ים זו, כי מאשימים הם אחד את השני. מספרים שהסמיים, כפי שהתנו עם

1 ויהיו לצרינו. בטוי דומה לזה איכה רבה ב' ה': „בשעה שהיו יוצאים למלחמת היו אומרים, לא תסעוד ולא תסכוך" כלומר: אל תתערב.

2 של האויב.

3 סילוֹסון היה אחיו של סוליקרטס (III 139. 149).

אֵיֶאֱקֶס פִּרְשׁוּ אֶת הַמִּפְרָשִׁים וְהַפְּלִיגוּ מִתּוֹךְ הַמַּעֲרָכָה לְסֻמוֹס, זֹלַת אַחַת עֶשְׂרֵה אֲנִיּוֹת. מִפְּקֵי הָאֲנִיּוֹת הָאֵלֶּה נִשְׁאָרוּ וְנִלְחֲמוּ בַקִּרְב־הַיָּם וְלֹא שָׁמְעוּ לְמַצְבֵּי־אֵיָהֶם. וְצַבֹּר הַסַּמִּיִּים נָתַן לָהֶם בְּעַד הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה שְׁשֵׁמוֹתֵיהֶם וְשֵׁמוֹת אֲבוֹתֵיהֶם יְהִיו חֲרוֹתִים בְּעַמּוּד, יַעַן הָיוּ אַנְשֵׁים יִשְׂרָאֵלִים וְהַעֲמוּד הַזֶּה עֹמֵד עוֹד הַיּוֹם כְּשׁוֹקֵי-וְהַלְסָבִיִּים בְּרֹאוֹתָם שָׂאלָה עַל יָדָם נְסוּ, עָשׂוּ כַּמַּעֲשֶׂה הַסַּמִּיִּים. וְכַכֵּה עָשׂוּ גַם רֹב הַיּוֹנִים כַּמַּעֲשֶׂה הַזֶּה.

15. מֵאלֶּה שֶׁנִּשְׁאָרוּ עַל מְקוֹמָם בַּקִּרְבַּ הַיָּם סָבְלוּ הַרְבֵּה מְאֹד הַחַיִּים לְמִרוֹת שֶׁהֵם הִרְאוּ מְעֻשֵׁי גְבוּרָה מִזֹּהִירִים וְלֹא הָיוּ מוֹגִיִּלִּב. הֵם הַעֲמִידוּ, כְּמוֹ שֶׁמְסוֹפֵר לְמַעֲלָה¹, מֵאֵה אֲנִיּוֹת וּבְכָל אַחַת מֵהֵן אַרְבַּעִים אִישׁ, חִילִּים נִבְחָרִים מִבֵּין הָאֲזֻרְחִים. בְּרֹאוֹתָם אֶת רֹב בְּעֵלֵי בְרִית בּוֹגְדִים לֹא מִצְאוּ לְנַכּוֹן לְהִיּוֹת דּוֹמִים לְרַעִים אֱלֹהִים, כִּי אִם נִשְׁאָרוּ עִם בְּעֵלֵי בְרִית מְעֻסִים וְהַבְּקִיעוּ בְּשׁוֹרָה וְנִלְחֲמוּ עַד אֲשֶׁר אַחֲרֵי שֶׁלְּקַחוּ אֲנִיּוֹת רַבּוֹת מֵהָאוֹיְבִים אֲבָדוּ אֶת רֹב אֲנִיּוֹתֵיהֶם.

16. הַחַיִּים נְסוּ בְּאֲנִיּוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת אֶל אֶרֶצָם, אֲבָל אֱלֹהִים מֵהַחַיִּים, שֶׁאֲנִיּוֹתֵיהֶם לֹא יָכְלוּ לְנוֹס לְרַגְלֵי קַלְקוּלִים, אֱלֹהִים, כְּאֲשֶׁר נִרְדְּפוּ בְּרַחוּ לְמִקְלָיִ: שֶׁם הִעֲלוּ אֶת הָאֲנִיּוֹת עַל הַחוֹף וְעֹנְבוּ אוֹתָן וְאֶת דְּרָכָם הִמְשִׁיכוּ רַגְלֵי בִּיבֻשָׁת. כְּאֲשֶׁר בָּאוּ הַחַיִּים בְּדָרְכָם לְתוֹךְ חֶבֶל אֶפְסוֹסִים, בְּלִילָה בָּאוּ שָׁמָּה וְהָיוּ אוֹ לְנִשְׁיִם תְּסַמּוּפּוֹרִיאוֹת², חֲשַׁבוּ הָאֶפְסוֹסִים, שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ לְפָנָיו זֶה מְכַל הַקְּרוֹרוֹת אֶת הַחַיִּים, בְּרֹאוֹתָם צָבָא חוֹדֵר לְתוֹךְ אֶרֶצָם, חֲשַׁבוּ אֶל נַכּוֹן שֶׁהֵם גְּנָבִים וּמַחֲשַׁבְתָּם אֶל הַנְּשִׁים³, נִזְעַקוּ בַּהֲמוֹן וְהִרְגוּ אֶת הַחַיִּים.

17. אֱלֹהִים אֶפְסוֹסִים נִשְׁמְדוּ לְרַגְלֵי גּוֹרֵל כּוֹה, וְדִיּוֹנִיּוֹסִים מִפּוֹקֵיָה אַחֲרֵי הַכִּירוּ שָׁאִין עוֹד מֵהַ לְקוֹוֹת בְּשִׁבִיל עֵינֵי הַיּוֹנִים, אַחֲרֵי שֶׁלְּקַח שְׁלֹשׁ אֲנִיּוֹת מֵאֵת הָאוֹיְבִים לֹא הַפְּלִיג עוֹד לְפּוֹקֵיָה, יַעַן יָדַע יָדַע, שִׁיקַחוּהוּ לְעַבְד עִם שָׂאֵר יוֹנֵיָה וְהַפְּלִיג כְּמוֹ שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי קֵיָה. שֶׁם הִטְבִּיעַ אֲנִיּוֹת מִסַּחֲרֵי, לָקַח מֵהֵן הַרְבֵּה כֶּסֶף וְהַפְּלִיג לְסִיקְלֵיָה. פֶּה נַעֲשֶׂה שׁוֹדֵדִים אֲבָל לֹא הִזִּיק לְשׁוֹם אִישׁ מֵהַיּוֹנִים, כִּי אִם לְקַרְחֵי־דוֹנִיּוֹסִים וְטִרְסִינִים⁴.

18. הַפְּרָסִים, אַחֲרֵי שֶׁנִּצְחָו בַּקִּרְבַּ הַיָּם עַל הַיּוֹנִים, צִרוּ עַל מִלִּיטוֹס בִּיבֻשָׁה וּבִים וְחִפְרוּ תַּחַת הַחוֹמָה וְהִשְׁחַמְשׁוּ בְּמַכּוֹנוֹת שׁוֹנוֹת וְלַכְדוּ אֶת הָעִיר כּוֹלָה בְּשֵׁנָה הַשְּׁשִׁית לְמִרְיַת אַרִיסְטוֹגוֹרִס⁵. הֵם מְכָרוּ אֶת יוֹשְׁבֵיָה לְעַבְדִּים, וְכֵן בָּא הָאֲסוֹן עַל מִלִּיטוֹס כְּדַבְּרֵי הָאוֹרְקוֹלוֹם.

1 פרק 8

2 חג של נשים בשואות לכבוד האלה דמטיר כמגינה על עבודת הארמה ותי המשפחה.

השוה II 171.

3 לתפסן ולמכרן :

4 לקרטגים ולאטרוסקים.

5 מרידת אריסטוגורוס היתה בשנת 499, מיליטוס נכבשה אפוא בשנת 494.

19. כי כאשר שאלו האַרְגִּיּוֹיִם באורקולום בדלפוי בנוגע לטובת עירם¹ נתן להם אורקולום משותף, שנאמר אמנם רק בעניני הארגיזיים, אולם בין דבריו יש גם בנוגע למיליטים. את הדברים המכוונים על הארגיזיים עצמם, אזכיר, כאשר אגיע לאותו החלק של הספור², ומה שנאמר על אודות המיליטים שלא בנוכחותם, הוא:

ואו, אפוא, מיליטוס, תעוללי מעללים רעים,

לרבים תהיי לאַכְלָה ולמתנה מפוארה,

נְשִׁיךְ תרחצנה את רגלי רבים שעירים

ולמקדשנו בְּיָדִימִי ידאגו אחרים.

בימים ההם באה אפוא זאת על המיליטים, יען רוב הגברים נהרגו מאת הפרסים שהם מגודלי שער³, נשים וילדים הלכו בשבי, המקדש בְּיָדִימִי, גם ההיכל וגם האורקולום, נשדדו ונשרפו. את הסגולות שהיו במקדש זה הזכרתי פעמים רבות במקומות שונים של הספור הזה⁴.

20. אחרי כן הובאו אלה מהמיליטים שנשבו חיים לשושן. המלך דריוש

לא עשה להם שום רעה כי אם הושיב אותם על חוף הים הנקרא האדום⁵ בעיר אַמְפִּי, אשר על ידה עובר הנהר טִיגְרִיס ונופל לתוך הים. מארץ המיליטים השאירו הפרסים לעצמם כל המגרשים מסביב לעיר וכל המישור ואת הארץ בין ההרים מסרו לקָרִים בְּפִיךָסָה⁶ להאחו בה.

21. כאשר סבלו המיליטים מאת הפרסים את זאת, לא גמלו להם כגמולם

הסִיפְרִיטִים היושבים מעת שנלקחה מהם עירם בְּלָאוֹס וּסְקִיֶּדְרוֹס. כי כאשר נלקחה סִיפְרִיס מאת יושבי קְרוֹטוֹן⁷, גזזו כל המיליטים יוצאי צבא את שערות ראשם וקבלו עליהם אבלות גדולה. כי הערים הללו בין כל אלה שאנחנו יודעים, חיו בְּרָעוֹת גדולה. שונה מהם⁸ עשו האתונאים. כי האתונאים הביעו את צערם על כבוש מיליטוס באופנים שונים וגם בזה שכל הקהל הוריד דמעות כאשר כתב פְּרִינִיחֹס⁹ מחזה, כבוש מיליטוס¹⁰ והראהו, וענשוהו באלף דרכמונים

1 במלחמה נגד הלקרימונים. ראה פרק 76.

2 פרק 77.

3 לפרטים היה שער הראש ושער הזקן ארוך. השוה גם קרושין ע"ב ע"א: אלו פרסים

שאוכלים ושותים כדב ומסורבלין בשר כדב ומגדלין שער כדב.

4 I 92 V 26.

5 המפרץ הפרסי. השוה I 180 III 93.

6 על אודותם ראה I 175.

7 ראה V 44.

8 מהסיבריטים.

9 משורר לפני אִיקְסִיָּס.

על שהזכיר אותם את אסונם הם¹, ופקד פקדו ששום איש לא ישתמש עוד במחזה זה.

22. מיליטוס נתרוקנה אפוא ממיליטים; אלה מבין הסמיים שהיה להם איזה רכוש, לא היו שבעי רצון לגמרי ממה שעשו מצביאייהם בנוגע למדים ומיד אחרי קרב הים התיעצו והחליטו, טרם שיבא לארצם הטירנוס אִיאָקס להפליג וליסד מושבה ולא להשאר ולעבוד למדים ולִיאָאָקס. כי הַסַּנְקְלִיִּים², אלה שבסיקיליה, שלחו בימים ההם מלאכים ליוניה לקרוא את היונים לְקַלִּי אֶקְטִי, יען ברצונם ליסד שם עיר מיונים. העיר הזאת הנקראת קְלִי אֶקְטִי של הסיקיליים היא ובחלק מסיקיליה המשתרע לעבר הַטִּירְסִינִים. עקב הקריאה הזאת הלכו לשם מהיונים הַסַּמִּיִּים לבדם ואתם יחד פליטים מהמיליטים.

23. והנה בינתיים ארע המאורע הזה: הסמיים בנסעם לסיקיליה באו בדרכם אל הלוֹקְרִים הַאֶפִּיסְפִּירִיִּים³, והסנקליים, הם ומלכם, ששמו היה סְקִיִּתִים, צרו על עיר מהסיקיליים שחפצו לכבשה. כשנודע זאת לאַנְכְּסִילָאוֹס⁴, טירנוס בְּרִגִּיֹן⁵, שהיה בימים ההם אויב הסנקליים, בא בדברים עם הסמיים ודבר על לבם, מה טוב בשבילם אם לעזוב את קְלִי אֶקְטִי⁶, שאליה הפליגו, או ללכוד את סַּנְקְלִי, שהיא ריקה מגברים. הסמיים שמעו לקולו ולכדו את סנקלי, והסנקליים בשמעם שנלכדה עירם, מהרו אליה וקראו לעזרתם את הַיִּפּוֹקְרָטֶס⁷, טירנוס בְּגֻלָּה, כי היה האיש הזה בעל בריתם. כאשר בא אליהם הַיִּפּוֹקְרָטֶס עם צבאו לעזרה, אסר את סְקִיִּתִים, שליט הסנקליים, בעלילה שהוא גרם להפסיד את העיר, אותו ואת אחיו פִּיתוֹגֶנוֹס, ושלה אותם לעיר אֵינִיקוֹס⁸, ואת שאר הסנקליים הסגיר, אחרי שהתפשר עם הסמיים ונשבעו איש לרעהו. השכר הזה הובטח לו מאת הסמיים: מכל הכלים והעבדים שבעיר יקח את החצי, ומה שבשדה יהיה הכל להיפוקרטס. את רוב הסנקליים לקח הוא לעבדים ואסר אותם ואת הראשים שביניהם, שלש מאות, מסר לסמיים שירצחו אותם; בכל זאת לא עשו הסמיים את המעשה הזה.

1 «דברים אלה אפוא דבר והוסיף עליהם שהמיליטים מתישבים מאתונא הם» (V 97).

2 אחת מהמושבות הדרומיות העתיקות. אחרי כן נקראה העיר Μεσσήνη, Messina.

היום Messina.

3 נקראו כך על שם הכף Ζεφύριον הקרוב לעירם.

4 הוא מלך 494 — 476.

5 היום Reggio.

6 המושבה נוסדה אחרי כן בשנת 446. היום העירה Calacta.

7 הוא משל 498 — 491.

8 עירה בסיקילה הדרומית.

24. וּסְקִיטֵי־הַשְּׁלִיטָה עַל הַסְּנִקְלִיִּים, נִמְלֵט מֵאֵינִיקוֹס לְהִמְרֵי 1, מִשֶּׁם בָּא לְאֶסְיָה וְעַלֵּה אֶל הַמֶּלֶךְ דְּרִיוֹשׁ, וְדִרְיוֹשׁ חָשַׁב אוֹתוֹ לְהַיִּשֵׁר בֵּין הָאֲנָשִׁים שֶׁעָלוּ אֵלָיו מִיּוֹן 2, כִּי בִרְשׁוֹת הַמֶּלֶךְ הֵלֵךְ לְסִיקִילִיָּה וּמְסִיקִילִיָּה שֶׁבַּ בַּחֲזָרָה אֶל הַמֶּלֶךְ 3, עַד שֶׁמֶת בְּפֶרֶס בָּא בַיָּמִים וְעֲשִׂיר מֵאָד, הַסְּמִיִּים נִשְׁתַּחֲרָרוּ אַפּוֹא מֵהַמְּדִים וּבְלִי עֵמֶל רָכְשׁוּ לָהֶם אֶת הָעִיר הַיְּפָה מֵאֵד סְנִקְלִי 4.

25. אַחֲרֵי קִרְב־הַיָּם שֶׁהָיָה לִפְנֵי מִלִּיטוֹס הוֹלִיכּוּ הַפְּנִיקִים בְּמִצּוֹת הַפְּרָסִים אֶת אֵי־אֶקְסוֹס בֶּן סִילוֹסוֹן לְסַמּוֹס, כִּי הָיָה נִכְבָּד מֵאֵד בְּעִינֵיהֶם וְהִרְבָּה עָשָׂה לְמַעֲנֵם, וְלְסַמִּיִּים לְבָדָם בֵּין אֱלֹהִים שֶׁמֶרְדּוּ בְּדִרְיוֹשׁ לֹא שָׂרְפוּ לֹא אֶת הָעִיר וְלֹא אֶת הַמִּקְדָּשִׁים בְּעַד זֶה שֶׁאֲנִיּוֹתֵיהֶם הִתְחַמְּקוּ בְּקִרְב־הַיָּם, אֲךָ כִּבְשׁוּ הַפְּרָסִים אֶת מִלִּיטוֹס, לְכַדּוֹ אֶת קְרָיָה, חֵלֶק מֵהָעָרִים קָבְלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הָעוֹל מֵרַצּוֹנָה, וְחֵלֶק נִכְנַע בַּחֲזֻקַת הַיָּד.

26. הַמְּאֹרְעוֹת הָאֵלֶּה קָרוּ אַפּוֹא בְּאוֹפֵן זֶה; לְהִיסְטִיאִיוֹס מִמִּלִּיטוֹס בְּהִיּוֹתוֹ עַל יַד גְּנוֹנְטִיוֹן וְלוֹקַח אֶת אֲנִיּוֹת מִשָּׂא שֶׁל הַיּוֹנִים הַיּוֹצְאוֹת מִיַּם הַשְּׁחֹר, נוֹדַע מֵה שֶׁעָבַר עַל מִלִּיטוֹס, עֵתָה מִסֵּר אֶת הָעֲנִינִים הַנוֹגְעִים אֶל הַהִלִּיסְפוֹנְטוֹס לְסִיפְלֵטִיס בֶּן אֶפּוֹלוֹפֹנִיס יֶלֶד אֶפִּידוֹס וְהוּא עֲצַמוֹ הַפְּלִיג עִם הַלְּסִפְיִים אֲשֶׁר עָמוּ לְחִיּוֹס, וּבְמִקּוֹם בְּאַרְץ חִיּוֹס הִנְקִירָה קוֹיְלָה נִלְחַם עִם מִשְׁמֵר הַחֲיִים שֶׁלֹּא גִתָּן לוֹ לְבוֹא, רַבִּים מֵהֶם הָמִית, גַּם עַל הַחֲיִים הָאֲחֵרִים שֶׁנִּמְצְאוּ בְּמִצְבַּר רַע עֲקֵב מִלְחַמַת הַיָּם הַתְּגַבֵּר הִיסְטִיאִיוֹס עִם הַלְּסִפְיִים, בְּהִגִּיחוֹ מִפּוֹלִיכְנִי בְּאַרְץ חֲחִיִּים.

27. אוֹהֶב הוּא 5 לְפַעֲמִים לְהִרְאוֹת מֵרֹאשׁ אוֹתוֹת כְּשֶׁאֲסוֹן גְּדוֹל עוֹמֵד לְבוֹא עַל עִיר אוֹ עַל עַם 6, כִּי גַם לְחִיִּים נִרְאוּ לִפְנֵי הַמְּאֹרְעוֹת הָאֵלֶּה אוֹתוֹת גְּדוֹלִים, כִּי קָרָה לָהֶם כְּאֲשֶׁר שִׁלְחוּ מִקְהֵלָה בַּת מֵאָה נְעָרִים לְדַלְפוּי, שָׁבוּ מֵהֶם רַק שְׁנַיִם, וְתִשְׁעִים וְשִׁמוֹנֶה הָאֲחֵרִים נִגְפוּ בְּמִגְפָה וְנִאֲסָפוּ, וּבְאוֹתוֹ זְמַן קָרָה בְּעִיר, מֵעַט לִפְנֵי קִרְב־הַיָּם, שֶׁנִּפְלָה הַבַּיִת עַל יְלָדִים בְּשַׁעַת לְמוֹדֵם וּמִמֵּאָה וְעֶשְׂרִים יְלָדִים נִצַּל אֶחָד לְבַד, אֶת הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה הִרְאָה לָהֶם הָאֵל מִקּוֹדֵם, אַחֲרֵי הַמִּקְרִים הָאֵלֶּה הָיָה קִרְב־הַיָּם שֶׁהִכְרִיעַ אֶת הָעִיר תַּחְתֵּיהָ, וְאַחֲרֵי קִרְב־הַיָּם בָּא הִיסְטִיאִיוֹס בְּהוֹלִיכּוֹ אֹתוֹ אֶת הַלְּסִבִּיִּים, וַיַּעַן כִּי הַחֲיִים סָבְלוּ כָל כֶּךָ, כִּבְשׁ אוֹתָם עַל נִקְלָה תַּחְתֵּיוֹ.

1 עִירָה בְּצִפּוֹן סִיקִילִיָּה.

2 מִדַּת הַיּוֹשֵׁר לֹא הִיָּתָה נְפוּצָה לֹא בֵּין הַיּוֹנִים הַקְּדֵמוֹנִים וְלֹא בֵּין אֱלֹהֵי הַיּוֹם, גַּם בְּנוֹ קְרִיטוֹס הָיָה יָדוּעַ כְּאִישׁ יִשְׂרָאֵל (VII 164),

3 לֹא כְּמַעֲשֵׂה הַרּוּפָא דְמוֹקִידֵס (III 135).

4 אוֹלֵם גִּרְשׁוֹ מִתּוֹכָה אַחֲרֵי כֵן עַל יְדֵי אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ אֲנִכְסִילָאוֹס (VII 164).

5 הָאֵלִי

6 חֲשׂוֹה מֵה שֶׁמְסוּפֵר עַל הָאוֹתוֹת שֶׁנִּרְאוּ לִפְנֵי חוֹרֵבֵן הַבַּיִת, יוֹסֵף, מִלְחַמַת הַיְּהוּדִים ו' ח'

ג', יוֹמָא לִט', ע"ב.

28. מפה יצא היסטיאיוס למלחמה על תסוס בהוליכו יונים ואיאלים רבים. עודו חונה סביב לתסוס באה השמועה, כי הפניקים הפליגו ממיליטוס ויצאו על שאר יוניה. כשמוע זאת עזב את תסוס מבלי ללכוד אותה ומהר ללסבוס בהוליכו אתו את כל הצבא. ויען כי חסר לצבאו לחם עבר מלסבוס בכדי לאסוף מארץ אַטְרִגְיָה¹ את היבול, גם של ארץ זאת גם של מישור קְאִיקוֹס² אשר בארץ המיסים. אבל בארצות אלה היה במקרה הַרְפָּגוֹס, איש פרסי ומצביא על צבא לא קטן, אשר התנפל על היסטיאיוס בעלותו היבשה ושָׁבָה אותו חי ואת החלק הגדול של צבאו השמיד.

29. היסטיאיוס נשבה חי באופן זה: כאשר נלחמו היוונים עם הפרסים במלִינִי בארץ אַטְרִגְיָה, עמדו הם על נפשם זמן רב, אבל לסוף הגיחו הפרשים והתנפלו על היוונים. היה זה אפוא מעשה הפרשים. כאשר הפכו היוונים עורף, חשב היסטיאיוס להציל את נפשו בדרך זו, כי קוה שהמלך לא ימית אותו בשל גנבת דעת זאת. בנוסו הדביקו איש פרסי שהפילו ארצה וכבר אמר לדקרו, התחיל לדבר אתו בשפה הפרסית וגלה לו שהוא היסטיאיוס ממיליטוס.

30. אלמלי הובא ישר כאשר נשבה חי אל המלך דריוש, לא קרה לו כל רע, לפי דעתו, כי אם היה מוחל לו את עונו. אולם דוקא משום זה וגם שלא ימלט ועוד פעם יהיה גדול בעיני המלך צוו ארטפרניס, הפחה בסרדיס, והַרְפָּגוֹס ששבה אותו, כאשר הובא לסרדיס, לתלות את גופו בעיר הזאת על צלב³ ואת ראשו לחנוט ולהביאו אל המלך דריוש לשושן. כשמוע דריוש מה שעשו נזף באלה שעשו זאת על שלא הביאו את היסטיאיוס לפניו חי, וצוה לרחוץ את הראש ולסדרו היטב ולקברו יען היה איש שהרבה טובות לו ולפרסים⁴.

31. ענין היסטיאיוס נגמר אפוא באופן כזה; הצבא שבצי הפרסים, אחרי שבלה את החורף על יד מיליטוס, הפליג בשנה השניה⁵ וכבש על נקלה את האיים הנמצאים קרוב ליבשת, תִּיוֹס, לְסָבּוֹס, וּטְנָדוֹס. מדי פעם שלקחו אחד מהאיים, עשו הברברים בכבשם כל אי ואי ציד על האנשים. את הציד המ עושים באופן זה: אחד אווחו ביד רעהו ונמשכים מהים הצפוני עד הים הדרומי⁶

2 נהר במיטיה.

1 ראה פרק 4.

3 הצליבה כמנהג הפרסים היתה שונה מזו של הרומאים: קצה העמוד היה תקוע בבטנו של

התלי וידי יורדות מטה.

4 ראה V 11. הוה גם הספור III 140, VI 41, המעידים על טוב לבו של דריוש.

שמות האנשים אשר עשו טובה למלך פרסי, נרשמו בספר ונקראו אנשי חסד של המלך. אולי משום זה אמר ר' חייא בר אבא: מלכי מדי תמימים היו ואין להקב"ה עליהן, אלא שעבדו עבודה זרה שקבלו מאבותיהם בלבד (פסיקתא דרב כהנא פסקא פרה).

6 כל' מהחוף הצפוני עד החוף הדרומי של האי,

5 בשנת 493.

ועוברים ככה דרך כל האי וצדים את האנשים. הם כבשו גם את הערים האחרות ביוניה באופן זה, רק לא עשו בהן ציד על האנשים, יען הדבר הזה היה בלתי אפשרי.

32. ועתה לא הכזיבו מצביאי הפרסים את איומיהם, שאימו על היונים בעת עמדם במערכה אלה מול אלה. כי כאשר לכדו את הערים, בחרו את הנערים טובי-תאר מאד וסרסו אותם ותחת להיות מולידים עשו אותם סריסים, ואת הבתולות היפות מאד הביאו בחזקה אל המלך. אחרי עשותם זאת שרפו באש את הערים יחד עם המקדשים, כך נשתעבדו היונים בפעם השלישית, בפעם הראשונה בידי הלודים¹, ופעמים, זו אחר זו, בידי הפרסים².

33. מיוניה הלך צבא הים וכבש את כל הארצות שעל החוף השמאלי של ההליספונטוס כשמפליגים לתוכו. כי אלה שהן על החוף הימיני היו כבר תחת יד הפרסים שביבשת. ואלה הן באירופה שעל חוף ההליספונטוס: $\eta\lambda\lambda\iota\sigma\pi\omega\tau\iota\sigma\iota$, שבה נמצאות ערים רבות, $\phi\epsilon\rho\iota\gamma\eta\tau\iota\sigma\iota$, המבצרים שעל חוף $\tau\epsilon\rho\alpha\kappa\eta$, $\sigma\epsilon\lambda\iota\mu\beta\epsilon\rho\iota\eta$ ו $\beta\omicron\nu\eta\tau\iota\omega\nu$. ה $\beta\iota\omicron\nu\eta\tau\iota\gamma\iota\mu\iota$ וה $\eta\kappa\lambda\chi\iota\delta\iota\omega\gamma\iota\mu\iota$ היושבים ממולם לא חכו עד שבאו אליהם הפניקים, כי אם בעוכם את ארצם מהרו אל הארץ פנימה על יד הים השחור ויסדו שם את העיר $\mu\epsilon\sigma\mu\beta\epsilon\rho\iota\eta$. הפניקים שרפו את המקומות הנזכרים האלה ושמדו דרכם ל $\phi\epsilon\rho\iota\kappa\omega\gamma\iota\sigma\iota\sigma\iota$ ³ ו $\alpha\sigma\tau\eta\kappa\iota$, ואחרי שגם את אלה העלו באש, הפליגו שוב אל התרסוניסוס לקחת את שאר הערים, אלה שלא התרימו כאשר התנפלו בראשונה. נגד $\kappa\omega\iota\kappa\omega\varsigma$ לא הפליגו כלל; כי ה $\kappa\omega\iota\omega\gamma\iota\kappa\iota\mu\iota$ באו תחת יד המלך, עוד טרם שיצאו הפניקים, לפי הסכם שהיה להם עם אויב $\eta\varsigma$ בן $\mu\epsilon\gamma\beta\iota\omega\varsigma$, פחה ב $\delta\epsilon\sigma\tau\iota\kappa\iota\lambda\iota\alpha\omega\nu$. כל הערים אשר בחרסוניסוס, חוץ מ $\kappa\epsilon\kappa\eta\delta\eta$, באו אפוא בידי הפניקים.

34. בערים אלה היה טירנוס עד הימים ההם מ $\iota\lambda\tau\iota\alpha\delta\epsilon\varsigma$ בן קימון בן $\kappa\epsilon\iota\sigma\iota\sigma\gamma\omega\rho\epsilon\varsigma$ אחרי שיסד לפנים את הממשלה הזאת מילטיאדס בן קיפסולוס באופן זה: דלו $\gamma\iota\kappa\iota\mu\iota$ מ $\tau\epsilon\rho\alpha\kappa\eta$ אחזו בחרסוניסוס זאת, הדולונקים האלה, הנלחצים במלחמה מאת הא $\phi\epsilon\sigma\iota\gamma\eta\tau\iota\mu\iota$, שלחו את מלכיהם לדלפוי לדרוש באורקולום בדבר המלחמה. הפיתיה חזתה להם שיקראו אל ארצם כמיסד את האיש, שיקרא אותם ראשונה בצאתם מהמקדש להתארח אצלו. הדולונקים הלכו בדרך הקדושה⁴ דרך ארץ הפוקים והבואיאטים. וכאשר איש לא קרא אותם, שמו את דרכם לאתונא.

1 עיי קרויסוס (I) 6, 28).

2 פעם עיי כורש (I) 141, 169) ופעם מאת ארטפרניס, שר צבא דריוש.

3 אי בים השיש.

4 הדרך נקראה הקדושה, יען עוברי אורח ועולים לדלפוי עמדו תחת הסותו של אפולו

וגם הוא עבר פעם בדרך זו.

35. באתונא היה בימים ההם¹ כל הכח בידי פִּיסיסְטְרָטוֹס. אבל גדול היה גם כבוד מילטיאדס בן קִיפְסֶלוֹס, אשר היה בן משפחה שלה צמד של ארבעה סוסים² ושמוצאה לפנים מאִיאָקוֹס³ ואִיגִינִיס. ועל ידי אבותיו האחרונים נעשה איש אתונא, מעת שפִּילִיאֹס בן אִיאָס, הראשון מהמשפחה הזאת, נעשה איש אתונא. מילטיאדס זה ישב בפרוזדור ביתו וראה את הדולונקים עוברים לבושים בגדים שלא כבני הארץ ורומחים בידיהם, ויקרא אותם אליו, וכאשר נגשו אליו בקש מהם שיתארחו אצלו ויהיו רְעִיו. הם נאותו לדבר הזה וכאשר התארחו אצלו גלו לו את דברי האורקולום כולם, ואחרי שעשו זאת בקשוהו שישמע לדברי האל. כשמוע מילטיאדס את דבריהם, שמע בקולם מיד כי היה נרגז על שלטון פִּיסיסְטְרָטוֹס ורצה להתרחק ממנו. מיד הלך לדלפוי לשאול באורקולום אם יכול הוא לקבל עליו מה שהדולונקים מבקשים ממנו.

36. והנה כאשר נדרש גם מאת הפיתיה לזאת, הפליג מילטיאדס בן קִיפְסֶלוֹס, אשר לפני המאורע הזה נצח באולִמְפִיָה בצמד של ארבעה סוסים, ויקח אז כל איש מהאתונאים שרצה להשתתף במסע זה, יחד עם הדולונקים ולקח בידו את הארץ. ואלה שקראו אותו, מנוהו לטירנוס. בראשונה בצר את מיצר החרסוניסוס מול העיר קְרִדִיָה עד פֶּקֶטִיָה, כדי שלא יזיקו להם האפֶסינְתִיִים בהתפרצם לתוך הארץ. רוחב המיצר הוא ששה ושלשים ריס, מהמיצר הזה אורך החרסוניסוס אל הארץ פנימה ארבע מאות ועשרים ריס.

37. אחר שבצר מילטיאדס את מיצר החרסוניסוס ועצר בזה בעד האפֶסינְתִיִים, היו הלִמְפְסִיקִים הראשונים מבין העמים שנלחם בהם. והנה הלמפסיקים שמו לו אורב ושבוהו חי. אבל מילטיאדס היה קרוב ללבו של קרויסוס מלך הלודים. כשמוע זאת קרויסוס, שלח ודרש מאת הלמפסיקים שישלחו את מילטיאדס לנפשו, ואם לא, איים עליהם שישמידם כמו אֶרְן. וכאשר היו הלמפסיקים נבוכים בדברים אלה, מה כונת המלה שאיים עליהם קרויסוס, שישמידם כמו אֶרְן, אמר אליהם אחד מהזקנים, כאשר שמע את הדבר, שמכל העצים רק הארן לבדו אינו מוציא חוטר, אחרי שנכרת, כי אם נשחת ויבש⁴. הלמפסיקים פחדו מפני קרויסוס, שחררוהו ופטרוהו.

38. הוא נמלט אפוא בעזרת קרויסוס, אחרי כן מת ערירי. את הממשלה

1 בשנת 560 בערך.

2 סימן למשפחה עשירה.

3 הוא היה הרוס באיגינה.

4 כלו אין גזעו מחליף, את זאת אומר התלמוד מהארו: „מה ארו זה אינו עומד במקום

מים ושרשיו מועטין ואין גזעו מחליף” (סנהדרין קו ע"א); הארן והארז ממשפחת צמחים אחת הם.

ואת הנכסים מסר לסְטִיסְגֹרְס בן קִימוֹן, בן אחיו מאמו. אחרי מותו זוכחים לו
הֶחְרֹסוֹנִיסִים, כנהוג למיסד עיר, ועורכים התחרויות ברכב ובהתגוששות, בהן
אסור לכל איש מלְמַפְסִקוֹס לקחת חלק. בשעת מלחמה עם הלמפסקים קדמהו
המית את סטיסגורס וגם הוא ערירי. הוא נפצע בראשו בגרון בבית המועצה
בידי איש שאמר שהוא עבר אליו, אבל באמת היה אויבו וכעס עליו.

39. אחרי שמת גם סטיסגורס באופן המסופר שלחו¹ הֶפְּיִסִיסְטְרִיִּדִים
באני משוט את מילטיאדס בן קימון, אחי סטיסגורס המת, אל החרסוניסוס לתפוש
את הממשלה; הם הסבירו לו פנים גם באתונא, כאילו לא ידוע להם דבר ממות
אביו, מה שאתאר בספור אחר איך קרה². בבוא מילטיאדס אל החרסוניסוס,
התחבא בביתו, כאילו אומר בזה לכבד את אחיו סטיסגורס. אנשי החרסוניסוס
בשמעם זאת, התאספו הנכבדים מכל הערים מסביב, ובאו כולם יחד לנחמה,
אבל נאסרו על ידו. וכך באה החרסוניסוס לידי מילטיאדס, בכלכלו חמש מאות
שכירים. גם לקח לו לאשה את אולורְס, בת מלך התרקים הֶיֶגִיסִיפִילִיס.

40. והנה³ על מילטיאדס בן קימון זה, אשר הגיע אל החרסוניסוס
לפני זמן קצר, בא אחרי בואו⁴ אסון קשה⁵ מאלה שבאו עליו עד עתה⁶.
כי בשנה השלישית לפני המאורע הזה ברח מפני הסקיתים. יען הסקיתים
הנודדים⁷, בחרות אפם במלך דריוש, התאחדו וחדרו עד החרסוניסוס הזאת.
כאשר התקרבו לא חכה מילטיאדס וברח מתוך החרסוניסוס עד שהסקיתים הלכו
להם והדולונקים הולכיזהו בחזרה.

41. המאורעות האלה קרו לו שלש שנים טרם שבאו עליו המאורעות
הבאים, כי בשמעו אז שהפניקים בֶּטְגֵדוֹס, מלא חמש אניות משוט בסגולותיו
שהיו תחת ידו והפליג לאתונא, וכאשר יצא מהעיר קְרִדִיָה, הפליג דרך מפרץ
מְלִס ועבר על יד החרסוניסוס והפניקים התנפלו עליו באניותיהם. והנה מילטיאדס
עצמו עם ארבע האניות נמלט לְאִי־מְבְרוֹס, אבל את האניה החמישית הדביקו
הפניקים ברדפם אחריה. המפקד באניה הזאת היה הגדול מבני מילטיאדס,
מִיִּטְוִיכּוֹס; הוא לא היה בנה של אולורְס, בת התרק, כי אם מאשה אחרת.
ואתו תפשו הפניקים יחד עם האניה וכאשר נודע להם שהוא בן מילטיאדס,

1 בשנת 518 בערך.

2 בפרק 103.

3 המשך מפרק 34.

4 כוונתו לא לבואו בפעם הראשונה בשנת 518 אל החרסוניסוס, כי אם לשובו אחרי שהלכו

להם הסקיתים.

5 התקפת הפניקים בשנת 493.

6 התפרצות הסקיתים בשנת 496.

7 אודותם ראה IV 11.

הביאוהו אל המלך, בחשבם כי יחזיק להם טובה גדולה, הלא מילטיאדס הוא שהביע את דעתו בצוותו ליונים לשמוע לסקיתים, כאשר דרשו להרוס את הגשר ולהפליג הביתה. אבל דריוש, כאשר הביאו לפניו הפניקים את מיטיוכוס בן מילטיאדס, לא עשה לו שום רעה, כי אם הרבה טובות. הוא נתן לו בית ואחוזת נחלה ואשה פרסית, שממנה נולדו לו בנים הנחשבים על הפרסים. אבל מילטיאדס הגיע מאימפרוס לאתונא.

42. ובמשך השנה הזאת לא נעשו עוד מאת הפרסים מעשי איבה כאלה נגד היונים, להפך, בשנה הזאת נעשה מעשה שהביא חועלת מרובה ליונים. ארטפרניס, הפחה בסרדיס, שלח לקרא אליו מלאכים מהערים והכריח את היונים לכרות ברית ביניהם שלא יעשו משפט לעצמם ושלא יקחו אחד מהשני שלל ומלקוח. את המעשה הזה הכריח אותם לעשות ואת שדותיהם מדד לפי פרסות¹, כך קוראים הפרסים מדה של שלשים ריס, ולפי המדה הזאת שם על כל אחד מסים, שנשארו על השדה מהעת ההיא לעולם, גם עוד עד ימי, יען הושמו מאת ארטפרניס והושמו כמעט באותו הגובה כמו שהיו לפניו².

43. והפעולות האלה היו בשבילם מעשה השלום³; בראשית האביב⁴, כאשר פוטר שאר המצביאים מאת המלך, ירד מרדוניוס בן גוֹבְּרִיאָס⁵ אל הים בהוליכו אתו חיל כבד רגלי וצי גדול, לפי גילו צעיר לימים שאך עתה לקח לו לאשה את אַרְטוֹזוֹסְטָרְהָ בת המלך דריוש. מרדוניוס הוליך אפוא את הצבא הזה ובבואו לקיליקיה ירד לתוך אניה ונסע יחד עם שאר האניות, ואת צבא הרגלים הוליכו מצביאים אחרים אל ההליספונטוס. בעת שהפליג מרדוניוס לאורך חוף אסיה ובא ליוניה, נעשה פלא גדול ואספר אותו לאלה מהיוונים שאינם מאמינים, כי אוֹטָנְס, אחד משבעת הפרסים, הביע את דעתו, שבפרס צריך להיות שלטון העם⁶; מרדוניוס הדיח את כל הטירנים וסדר בערים שלטון העם. אחרי עשותו זאת מהר אל ההליספונטוס ואחרי שהתאספו אניות במספר עצום ונאסף גם חיל רגלי גדול עברו באניות את ההליספונטוס ועשו את דרכם דרך אירופה, בעשותם את דרכם על אַרְטָרְיָה ואתונא. 44. אלה? שמשו להם אפוא תואנה בשביל המסע, אך למעשה היה

1 פרסה פרסית = 5940 מטר.

2 ארטפרניס סדר מחדש את מגבית המט שהושם על יוניה מאת דריוש ארבע מאות ככר כסף לשנה (III 90, 127), מעתה היה המט הזה חל לא על האנשים כי אם על השדות וכפי גדול כל שדה, היה הסכום שהוטל עליו.

3 על ידי שעצר במריבותיהם וסדר את גבית המסים השכן את השלום.

4 בשנת 492.

5 היה אחד מהשבעה וחמתן דריוש (III 70).

6 ראה III 80.

7 ארטריה ואתונה. יען כי עזרו ליונים לשרוף את טררס. ראה V 99, 105.

בדעתם לכבוש מערי היוונים עד כמה שיעלה בידם, ככה כבשו באניותיהם את התסיים¹ שלא הרימו אף יד נגדם, כך הכניעו בעזרת צבא הרגלים את המקדונים וספחו אותם אל אלה שהכניעו כבר. כי כל העמים מעבר הנה של המקדונים כבר היו משועבדים להם. מתסוס עברו ונסעו לאורך חוף היבשת עד אֶמְאָתוֹס², מאֶמְאָתוֹס הפליגו סביב לאֶתוֹס³, והנה קמה עליהם בעת שסבבו את האתוס רוח צפונית גדולה וחזקה מאד שלא יכלו לה והיא שברה את רוב האניות בהשליכן נגד ההר אתוס. אומרים, ששלש מאות בערך מהאניות אבדו פה ויותר מעשרים אלף איש. ויען כי הים מסביב לאתוס מלא חיות טורפות⁴, אבדו רבים מהם על ידי החיות שטרפום ורבים נופצו אל הסלעים, רבים מהם לא ידעו לשחות ובגלל זה אבדו וחלק מת בקור.

45. הצי גשבר אפוא באופן זה; את מרדוניוס ואת צבא הרגלים אשר תקע את מחנהו במקדוניה, תקפו בלילה הַבְּרִיגִים התרסיים. רבים מהם הרגו הַבְּרִיגִים ואת מרדוניוס עצמו פצעו. בכל זאת לא נמלטו גם הם מהשעבוד לפרסים, יען כי מרדוניוס לא יצא מהמקומות האלה טרם שעשה אותם לעבדים. אחר שכבש אותם הוליך את צבאו חזרה, כי הפסדים גדולים נגרמו לצבא הרגלים מאת הבריגים וגם לצי מסביב לאֶתוֹס. המסע הזה שב אפוא לאסיה אחרי שנכשל מאד במלחמה זו.

46. בשנה השניה⁵ אחרי הקורות האלה שלח דריוש מלאך תחלה אל התסיים שהלשינו עליהם שכניהם כי מכינים הם מרידה, וצוה עליהם להרוס את החומה סביב ולהביא את אניותיהם לְאֶבְדִיָּה⁶. כי התסיים, יען סבלו כל כך מאת היסטיאיוס ממיליטוס כאשר צר עליהם וההכנסה היתה גדולה, השתמשו בכספים האלה לבנות אניות מלחמה ולבצר מאד את החומה סביב. ההכנסה היתה להם מהיבשת⁷ ומהמכרות. מכרות הזהב אשר בְּסֶקְפְּטִי הִילִי הכניסו בדרך כלל שמונים ככר, מאלה שבתסוס עצמה פחות מזה, אולם די שבדרך כלל הכניסו התסיים, למרות שהיו פטורים ממש על היבול, מהיבשת ומהמכרות שנה שנה מאתים ככר, ואם עלה הרבה, שלש מאות.

47. ראיתי גם בעצמי את המכרות האלה והמפליאות ביניהן היו אלה

1 האי תסוס בקרבת החוף התרקי.

2 בקרבת העיר הזאת חפר אחרי כן כרכסס תעלה דרך האתוס. ראה VII 22.

3 על אורות האתוס ראה VII 22.

4 דגים טורפים.

5 בשנת 491.

6 מול תסוס בחוף התרקי.

7 ביבשת היו להם הרבה מושבות, שגנו מהם מסים.

שמצאו הפניקים אשר התישבו יחד עם תסוס¹ ביסדם את האי הזה, ששמו היום כשם תסוס הפניקי. המכרות הפניקיות האלה נמצאות בתסוס בין המקום הנקרא אַיְגִיָּה ובין סוּיְגִיָּה. מול סְמוֹתֵרְגִי; בהר גדול נברו בחפשמ.

48. הדבר הזה הוא אפוא ככה; התסיים הרסו בפקודת המלך את החומה

שלהם וגם הביאו את אניותיהם כולן לַאֲבִיָּה.

אחרי המעשה הזה רצה דריוש לנסות את היוונים לדעת מה בלבם, אם להלחם אתו או למסור עצמם בידו. הוא שלח צירים בכל יון בפקדו את כל אחד מהם למקום אחר, וצוה לדרוש אדמה ומים למלך. את אלה שלח ליון, צירים אחרים שלח לערים שעל הים הנושאות לו מס וצוה לבנות אניות מלחמה וספינות המתאימות להעברת סוסים.

49. והנה אלה² הכינו את הדברים האלה, גם לצירים שבאו ליון נתנו רבים מיושבי היבשת מה שדרש מלך הפרסים, גם יושבי האיים כולם אשר אליהם באו ודרשו; והנה שאר יושבי האיים נתנו אדמה ומים לדריוש וביניהם ביחוד האיגיניטים. אך עשו זאת, התנפלו עליהם מיד האתונאים, בחשבם, כי כוונת האיגיניטים היתה נגדם בתחם, כדי שיחד עם הפרסי יעלו עליהם למלחמה. בחפץ לב השתמשו בתואנה זו והלכו לשפרטה להעליל על האיגיניטים שבמעשה זה בגדו ביון.

50. אחרי האשמה הזאת עבר קְלֶאוֹמִינִס בן אֲנַפְסִנְדְרִידוֹס מלך השפרטים לַאֲיְגִיָּה, ברצותו לאסור את האשמים ביותר בין האיגיניטים. כאשר נסה לאסרם, התיצבו נגדו לא רק אחרים מהאיגיניטים כי אם ביותר קְרִיוֹס בן פּוֹלִיקְרִיטוֹס, שאמר, כי לא יוליך מפה איש מהאיגיניטים וינקה, כי עושה הוא זאת בלי דעת עדת השפרטימטים שחוד הוא בכסף האתונאים; יען יחד אתו היה בא המלך השני לאסרם. הוא אמר את הדברים האלה במצות דִּימֶרְטוֹס. כאשר עמד קלאומניס לעזוב את איגינה, שאל את קְרִיוֹס לשמו. וזה אמר לו את שמו. קלאומניס אמר לו על זה: „עתה, אֵיל³, עשה לך קרני ברזל, כי צרה גדולה עומדת לבוא עליך“.

51. בשפרטה נשאר באותו זמן דִּימֶרְטוֹס בן אַרִיסְטוֹן והלשין על קלאומניס; גם הוא היה מלך על השפרטים, אבל מבית-אב פחות, אף כי בשאר דברים לא היה פחות, כי יצאו מאותו האיש⁴, בגלל הבכורה היה בית אב של אַבְרִיסְתִּינִים מכובד יותר.

1 הוא היה בן אגנור ואחי קדמוס. ראה II 44.

2 יושבי הערים הכינו את האניות.

3 לשון נופל על לשון, κείλος = איל; κείλος שמו.

4 אריסטודימוס.

52. יען הלקדימוניים אינס מספרים בשוה עם שום משורר בזה שהם מספרים שאַרְיִסְטוֹדִימוֹס עצמו בן אַרְיִסְטוֹמַכּוֹס בן קְלֶאוֹדִיוֹס בן הִילוֹס¹ הוליד אותם בעת מלכו אל הארץ הזאת שעכשיו הם נאחזים בה, ולא בני אריסטודימוס. אחרי זמן לא רב ילדה לאריסטודימוס אשתו, ששמה היה אַרְגֵּיָה²; אומרים שהיתה בת אַבְטָטִיוֹן בן טִיִּסְמֶנוֹס בן תְּרַסְגֶּדְרוֹס בן פּוֹלִינֶיקֶס. היא ילדה תאומים, ואך זכה אריסטודימוס לראות את הילדים, מת במחלה. הלקדימוניים שהיו בימים ההם החליטו לפי החוק להמליך משני הילדים את הבכור. אולם לא ידעו כלל במי משניהם לבחור, כי היו שוים ודומים אחד לשני. ויען לא יכלו לדעת, או אולי גם לפני זה, שאלו את האם. היא אמרה, שגם היא אינה מבדילה ביניהם. אומרים, שהיא אמנם ידעה היטב, ואמרה זאת בחפצה ששניהם יהיו מלכים. ועתה היו הלקדימוניים נבוכים ובמבוכתם שלחו לדלפוי לדרוש מה יעשו בענין זה. הפיתיה צותה להם להמליך את שני הילדים, אולם לכבד יותר את הגדול. זאת פקדה עליהם אמנם הפיתיה, ולא פחות היו הלקדימוניים נבוכים, איך למצוא מבין שניהם את הגדול, ושאלו בעצת איש מְסִינִי, ששמו היה פְּנִיטִיס. פְּנִיטִיס זה יעץ ללקדימוניים, לשים עין על האם, את מי משני הילדים היא רוחצת תחלה ומאכילה³. ואם היא תִּרְאָה עושה תמיד דבר אחד, ימצאו הכל מה שהם רוצים למצוא, ואם גם היא מהססת ועושה זאת חליפות, ברור יהיה להם, שגם היא אינה יודעת יותר בודאות, ועליהם לחפש דרך אחרת בענין זה. על זה עשו השפרטים כפי עצת המְסִינִי ונתנו דעתם לאמם של בני אריסטודימוס מבלי שהרגישה בשביל מה היא נשמרת, ומצאו שבמדה אחת היא מכבדת את הראשון במאכל וברחיצה. ועתה לקחו את הילד, זה שכבדה האם להיות הראשון, לגדל אותו על חשבון המדינה⁴, ונתנו לו את השם אַבְרִיִסְתֶּנֶס ולצער פְּרוֹקְלֶס. ומספרים, כאשר נעשו לאנשים, אף כי היו אחים, היו עוינים זה לזה כל ימי חייהם וככה חיים גם זרעם אחריהם.

53. את הדברים האלה מספרים הלקדימוניים לבדם מבין היוונים, אבל את הדברים הבאים אני כותב כפי מה שמסופר בפי היוונים: מלכי הדורים אלה עד פְּרִקְסַבֶּס בנה של דִּנְאָה, על שם האל אעבור בשתיקה⁵, נקראים בשמותם נכון מאת היוונים והיו, כפי שהדבר ברור, יוונים. כי כבר אז נמנו אלה על

1 בן הירקלס.

2 היתה אחות תִּיִס, ראה IV 147.

3 פניטוס באר את דברי האורקולום הסתומים, יען הפיתיה אמרה $\gamma\epsilon\rho\alpha\acute{\iota}\tau\epsilon\rho\omicron\varsigma$ כלומר:

הגדול במונן המכובד יותר.

4 השני גדל כהדיוס.

5 יען אביו היה זוס, ולא היה איפוא יווני. השוה בנוגע להשקפת הירודוטוס על מוצא

היוונים. אמרתי „עד פרסאבס“ בגלל זה, ולא מניתי עוד יותר לפניו, יען כי אין לפרסאבס שם של אב בן-תמותה, כמו להירקלס אַמפִּיטֶרִיון¹. אם כן בטעם נכון השתמשתי „עד פרסאבס“ ויפה אמרתי. אם נמנה ונלך למעלה את אבות דנאה בת אַקְרִיִּסוֹס יצא שמושלי הדורים היו מצרים דור אחר דור².

54. זאת היא איפוא התיחסותם לדברי היוונים, אבל לפי ספורי הפרסים מסופר שפרסאבס זה עצמו שחיה אַשורי³, נעשה יוני, אבל לא אבותיו של פרסאבס. אבותיו אַקְרִיִּסוֹס, שאין להם שום קרבה אל משפחת פרסאבס, הם, לדברי היוונים, מצרים.

55. והנה די במה שדברתי בענינים האלה. מאיוזו סבה, למרות היותם מצרים, ובעד איוז מעשים קבלו את ממלכת הדורים, על זה נעבור יען נאמר מפי אחרים⁴ על אודותם. אבל את הענינים שאחרים לא עסקו בהם, אזכיר.

56. זכויות אלה נתנו השפרטים למלכיהם: שתי כהונות, של זוס הקדימוני ושל זוס השמימי, לצאת למלחמה על ארץ כרצונם, ואין ביד איש מהשפרטים לעכב בהם⁵, אם לא שרוצה לחטוא חטא. כשיוצאים למלחמה, המלכים הם הראשונים לצאת והאחרונים לבוא. מאה⁶ אנשים נבחרים יהיו שומרים עליהם במלחמה. צאן יקחו להם בצאתם למלחמה, כמה שהם רוצים; מכל הקרבנות יקחו לעצמם את העורות ואת הגבים⁷.

57. אלה הם זכויותיהם במלחמה, אבל זכויותיהם האחרות בשלום נתנו להם עוד כאלה: כשנעשה זבח לעם, יושבים המלכים ראשונה אל השלחן, ובהם מתחילים; כל אחד מהם מקבל מכל מאכל פי שנים מאשר שאר הקרואים. גם מנסכים הם ראשונה ומקבלים את עורות הקרבנות. בכל ראש חודש ובכל יום שביעי⁸ של שלישי הראשון של החודש נתן מאת הצבור לכל אחד מהם קרבן גדול למקדש אפולו ומִדִּיקְמֶה⁹ חטים ורבע יין לְקוֹנִי, ובכל משחקי

1 ראה II 91.

2 ראה II 91.

3 השם פרסאבס הרומה למלה „פֶּרְסִי“ גרם לאגדה, שאבות פרסאבס היו פרסים, ויען כי לפנים משלו האשורים על הפרסים נעשה גם לאשורי (VII 61 150).

4 לוגוגרפים אחרים.

5 זה היה בזמן קדום, בתקופה ההיסטורית היו זקוקים להסכמה מאת אספת העם.

6 כלומר לא פחות ממאה, יען יצאו אתם שלש מאות איש (VIII 124).

7 השוה איליאס VII 321:

„אך גב־הפרי, מנה יפה וגדולה, נתן בן אֶפְרֹס.

הוא אגממנון הגבור העוצר ברבים, לאַסֵּס.

8 היום הזה היה מכובד בשפרטה ובו הוצג יום הולדת של אפולו.

9 525 ליטר.

התחרות נקבעו להם מקומות נבחרים, להם גם הרשות למנות אכסנאים¹ באלה שהם רוצים מבין האזרחים, וכל אחד יכול לבחור בשני פיתיים. הפתיים הם משולחים לדלפוי² וסועדים יחד עם המלך על חשבון המדינה. אם המלכים אינם באים אל הארותה³, שולחים לכל אחד הביתה שני חויניקים חטים וכד יין, אבל כשהם באים מקבלים הם מכל מאכל פי שנים; בדרך זו מכבדים אותם גם כשהם מוזמנים מאנשים פשוטים לארוחה. עליהם לשמור על הקסמים שנקסמו להם, אבל בידיעתם של הפיתיים. המלכים דנים יחידים רק בעניינים אלה לבד: בנוגע לבת יורשת⁴ למי תהיה לאשה, אם האב לא ארס אותה, בנוגע לדרך המלך, גם אם איש רוצה לאמץ לו מי שהוא לבן, נעשה הדבר לפני המלכים. גם יושבים הם באספות הזקנים, שהם עשרים ושמונה. אם לא באו, אלה מהזקנים שהם קרובים להם ביותר, להם זכויות המלכים לתת⁵ שתי אבנים והשלישית בשביל עצמם.

58. הזכויות האלה נתונות מאת עדת השפרטים למלכים בחייהם, אבל אחרי מותם נהוגים חוקים אלה: רוכבים מודיעים את המאורע בכל ארץ לקוניקה ובעיר מסתובכות נשים ומכות בדוד, ואחר שנעשה הדבר באופן זה, על שני בני חורים מכל בית ללבוש בגדי אבל, איש ואשה, ואם אינם עושים ככה נענשים הם בעונשים גדולים. אשר למות מלכיהם מנהג אחד ללקדימוניים והברברים היושבים באסיה, יען רוב הברברים נוהגים את המנהג הזה במות מלכיהם. יען מלך מהלקדימוניים כי ימות, נאלצים לבוא בעל כרחם מכל ארץ לקדימון, מלבד השפרטים, התושבים במספר ידוע אל ההלויה. כאשר התאספו אלה וגם אלפים רבים מההלוטים והשפרטים עצמם, הם ונשיהם, מפים הם בכח בראשם, וקול נהי גדול עולה, ואומרים שמכל זמלכים זה שמת עתה היה הוא הטוב מכולם. אבל אם אחד מהמלכים מת במלחמה, מקברים הם את תמונתו במטה מקושטה ואחרי שקברוהו מבטלים הם את השוק עשרה ימים ואינם מתאספים לאספות לבחור פקידים, כי אם מתאבלים בימים אלה.

59. גם בזה שוים הם לפרסים: כשמת המלך ואחר נעשה מלך תחתיו, זה שבא עתה מפטר את כל איש מהשפרטים ממה שהוא חייב למלך או למדינה;

1 אורחים שאצלם היו צירי מדינות זרות מתאכסנים על חשבון המדינה ולהביא את דבריהם לפני אספת הזקנים או לפני אספת העם. אחרת VIII 136.

2 לדרוש באורקולוס בשם המדינה ומוסרים למלכים את תשובת הפיתיה.

3 המשותפת.

4 כשאין בנים יורשת הבת הבכורה את כל הנכסים ומתחתנת עם הקרוב לה ממשפחת אביה,

כדי שלא תסוב נחלת אביה ממשפחה למשפחה.

5 בשם המלכים.

גם אצל הפרסים, המלך שהגיע למלוכה מִשְׁמֵט ל כל הערים את המס שהן חייבות עוד.

60. הלכדימוניים שוים למצרים גם בדברים אלה: הכורזים אצלם והמנגנים בחליל והטבחים יורשים את אומניות אבותיהם וכן המנגן בחליל נעשה מנגן בחליל וכן הטבח טבח וכן הכורז כורז. ואין ממנים אחרים בגלל קולם הטוב ודוחים את אלה, כי אם עסוקים דם כמו אבותיהם¹. הדברים האלה אפוא ככה הם.

61. באותו² הזמן שהיה קלאומניס באיגינה והודרו ופעל לטובת הכלל של יון³, הלשין עליו דִימֶרטוס, לא מפני שדאג כל כך לטובת האיגיניטים, כי אם מתוך קנאה ומתוך צרות עין. כאשר שב קלאומניס מאיגינה, השתדל להרחיק את דימרטוס מהממלכה ובגלל המעשה הבא תקף אותו: אריסטון⁴, מלך בשפרטה, לקח לו שתי נשים אבל ילדים לא היו לו, ובדעתו שהוא עצמו אינו אשם בזה, לקח לו אשה שלישית. אבל את זאת לקח לו באופן זה: היה לו אוהב אחד בין השפרטים שבו היה דבוק יותר מאשר משאר האזרחים. לאיש הזה היתה אשה היפה בין כל נשי שפרטה, והיא היא שנהפכה ממכוערה ליפה. בהיות תוארה מכוערה מאד חשבה מינקתה, יען היא בת אנשים עשירים ותוארה משונה וגם הרגישה שתוארה גורם יסורים להוריה, אחרי שהרגישה בכל אלה, חשבה ועשתה ככה: היא נשאה אותה יום יום אל מקדש הילני⁵; זה עומד במקום הנקרא תְּרַפְּנִי, למעלה מעל למקדש פויבוס. מדי הכניסה אותה המינקת, התיצבה לפני הפסל והתפללה אל האלה לחלץ את הילדה מצורתה המשוונה. ומספרים, שפעם נראתה אשה למינקת בצאתה מתוך המקדש ואחרי שנראתה לה, שאלה אותה, מה היא נושאת בזרועה, וזאת השיבה, שהיא נושאת ילדה; היא דרשה להראותה לה, וזאת אמרה לא, יען כי נאסר עליה מאת ההורים להראות את הילדה למי שהוא. אבל היא דרשה בכל תוקף להראות. בראותה שהאשה מפצירה הרבה לראות את הילדה, הראתה לה המינקת. היא נגעה בראש הילדה ואמרה, שתהיה היפה מכל הנשים בשפרטה. והנה מהיהם הוא נשתנה חוארה. בהגיע זמנה להנשא, לקח אותה לאשה אֶגֶיטוס בן אֶלְקִידוס, זה שהיה אוהב אריסטון.

1 בדבר המעמדות אצל המצרים ראה II 164.

2 המשך הספור בדבר הריב בין קלאומניס ודימרטוס שהפסיק בו בפרק 51.

3 ההכנעה שנכנעה איגינה לפני דריוש יכלה להמיט קלון וחרפה על כל יון. בזה

שקלאומניס אמר להעניש את איגינה בעד בגידתה, עזר כערים אחרות מלהכנע למלך פרס.

4 מלך 574—520. ראה גם I 67.

5 המקדש זה היה קברה של הילני יחד עם בעלה מְנֶלאוס.